

Marcus Aurelius (26. 4. 121 v Římě – 17. 3. 180 ve Vídni),

římský císař, filozof na trůně

V době, kdy se centralistická správa impéria římské říše začala postupně rozpadat, vládli dva spoluvladaři: Marcus Aurelius a Lucius Verus.

Marcus Aurelius čelil za svého života nadlidskému úkolu, ubránit celou dosavadní existenci císařství.

Zatímco konflikty na Východě říše se snažil potlačit Lucius Verus: Římané dosáhli vítězství a obnovili své postavení v Arménii, když hlavní tíži bojů nesl vynikající velitel Avidius Cassius, který se v letech 165 - 166 stal legátem v Sýrii. Verus, bez ohledu na své pouze částečné zásluhy, slavil v Římě triumf.

I v dalších částech pohraničních zemí se však schylovalo k událostem, směřujícím k trvalé změně tehdejšího světa. Přes řeku Dunaj se začali valit Germáni i příslušníci jiných kmenů, směřujících do bohatších zemí za římskou hranicí. Byl to počátek tzv. markomanských válek. Germáni neustále pronikali do provincií ve střední a východní Evropě a přes Alpy až do Itálie. Téměř současně se jiný kmen převalil přes celý Balkánský poloostrov až na dosah města Athény. Od počátku bylo třeba čelit epidemiím (tyfu, moru nebo černým neštovicím), kterou s sebou přinesly legie, vracející se z východního tažení. Germánští útočníci ke svému vpádu

využili méně chráněných prostorů mezi římskými tábory. Aurelius a Verus se vydali na sever čelit nebezpečí. Přes počáteční úspěchy se jim podařilo situaci vyřešit jen částečně. Verus roku 169 při návratu z Aquileie do Říma náhle zemřel a břemeno vojenských problémů zůstalo na Marcu Aureliovi. V markomanských válkách, přes všechny nesnáze, sice téměř uspěl, ale smrt jej zastavila těsně před vítězstvím u Vídně. Z doby pobytu na našem a s námi sousedícím území sepsal v řečtině meditace k sobě, nejniternější úvahy panovníka, jaké jsou doposud známy, které nechtěl nikdy zveřejnit.

Po smrti Marca Aurelia se dostal na trůn jeho syn, tehdy devatenáctiletý císař Commodus, ukrutný a špatný syn velikého otce, který pak vládl dvanáct let (180 – 192).

Odkazy:

<http://www.antickysvet.cz/26121n-rimsky-tabor-u-musova-lokalita-hradisko-neboli-burgstall>

<http://www.antickysvet.cz/25808n-marcus-aurelius>

https://en.wikipedia.org/wiki/Marcus_Aurelius

Úryvky z meditací Marca Aurelia z doby jeho pobytu na území, kde v současnosti žijeme:

" Hned ráno k sobě promlouvej takto: Setkám se s člověkem všetečným, nevděčným, domýšlivým, potutelným, závistivým a sobeckým. Všechny tyto vady vyplývají z jejich neznalosti dobra a zla. Já jsem však dospěl k poznání, že dobro svou přirozeností je krásné a zlo je ošklivé, a že také přirozenost právě toho, kdo chybuje, je příbuzná s mou, nikoli snad účastí na téže krvi nebo rodu, nýbrž na témž rozumu a jeho božském podílu: nemohu tedy od nikoho z nich utrpět škodu, neboť nikým se nedám zlákat k ničemu ošklivému; také se však nemohu na svého příbuzného hněvat ani se s ním nepřátelit, neboť jsme stvořeni k součinnosti, zrovna jako nohy, ruce, jako oční víčka a obě čelisti. Proti sobě pracovat by tedy bylo proti přírodě; pracujeme pak proti sobě, jestliže se hněváme druh na druh a od sebe se odvracíme.

Ať už jsem cokoli ten já zde, je to jen trocha masa, trocha živočišného dechu a vůdčí rozum. Nech knihy knihami, nerozptyluj se jimi, není ti to dovoleno. A jako bys už měl zemřít, tou trochou masa pohrdej: je to jen krvavý kal a kosti a osnova šlach, cév a tepen. Také si všimni, co je to dech! Proud vzduchu, a to ještě nikoli nepřetržitý, nýbrž co chvíli vydechovaný a hned zase pohlcovaný. Třetí pak část je rozum. O něm rozjímej takto: Jsi už stařec; a proto ho nenechávej déle v porobě a nedovoluj, aby jím zmítaly sobecké pudy jako loutkou, ani aby reptala na svůj přítomný osud nebo aby naříkala na budoucnost.

Díla boží jsou plna prozřetelnosti, ale ani díla náhody nejsou bez přirozené spojitosti a souvislosti s tím, co se děje řízením prozřetelnosti. Z ní vyvěrá vše. Jí dlužno přičíst i všechno nevyhnutelné a zároveň žádoucí vesmírnému celku a co přispívá k jeho zachování, je dobrem i každé jednotlivé části přírody; vesmír zachovává přeměny, a to jak prvků, tak i těles z nich složených. – Na těchto poznacích přestaň a ty, ať jsou stále tvými zásadami; a žížeň po knihách zapuď, abys neumíral roztrpčen, nýbrž s opravdovou oddaností a upřímnou vděčností k bohům.

Vzpomeň si, jak dlouho si otálel s těmito úvahami a kolikrát jsi dostal od bohů lhůtu, a neužil jsi jí! Musíš si už konečně uvědomit, jakého světového celku jsi částí, a jakého světovládce jsi výronem; a že máš vymezenou lhůtu! Jestli ji neužiješ k vyjasnění své duše, pomine, jako ty pomineš, a už nikdy se nevrátí.

Každou chvíli dbej usilovně toho, abys konal svůj úkol jako Říman a jako muž se svědomitou a nestrojenou opravdovostí, s vřelou láskou k bližním, nezávisle a spravedlivě, a aby ses nadobro vyprostil z myšlení na všechno ostatní. A jistě se vyprostíš, budeš-li podnikat každé dílo tak, jako by bylo poslední v tvém životě, cílevědomě a bez zarytého odporu k příkazům rozumu, bez pokrytectví a bez reptání na osud ti určený. Vidíš, jak málo věcí stačí si osvojit, aby tvůj život plynul šťastně a bohulibě! Zajisté ani bohové nebudou nic více požadovat od toho, kdo šetří těchto zásad.

Jen se snižuj, má duše, dále se snižuj; ale pak už nebudeš mít kdy, abys měla v úctě sebe, neboť jen jeden život má každý. A ten tvůj už je málem u konce, a ty pořád ještě nemáš úctu k sobě a raději skládáš své štěstí v duše jiných.

Rozptyluje tě něco z venčí? Nuže, dopřej si času, aby ses přiučil něčemu opravdu dobrému, a přestaň bloudit nazdařbůh! Ale musíš se vystříhat také jiného poblouzení: neboť zpozdlí se vedou ti, kteří se v životě lopotí do únavy, ale nemají před sebou cíl, k němuž by zamířili každou svou snahou a vůbec žádnou představou.

Nesnadno lze najít člověka, který by byl nešťasten proto, že si nevšímá, co se děje v duši někoho jiného; kdo však nesleduje každé hnutí své vlastní duše, je nešťasten v každém případě.

Stále musíš mít na mysli toto: jaká je přirozenost vesmírného celku a jaká je tvoje, v jakém vztahu je tato k oné a jaká asi je to část a jakého celku, že ti tedy nikdo na světě nemůže bránit a jednat a mluvit pokaždé v souhlasu s přírodou, jejíž jsi součástí.

Jednej, mluv a myslí ustavičně tak, jako by ses už měl rozloučit se životem! Jestliže bohové jsou, pak odchod z tohoto světa není pranic hrozného, neboť v žádné zlo tě jistě neuvrhnu; jestli nejsou nebo se o lidské věci nestarají, pročpak déle žít ve světě bez bohů a bez prozřetelnosti? Ale bohové jsou, o lidské věci se starají a vložili naprosto v moc člověka, aby neupadl v opravdové zlo; a kdyby bylo snad nějaké jiné zlo, také by se byli postarali, aby bylo v moci člověka v ně neupadnout. Co však nečiní horším člověka samého, jak by mohlo učinit horším jeho život? Vesmírná příroda byla by to přece nepřehlédla ani z nevědomosti, ani z vědomé nemohoucnosti něco takového zamezit nebo napravit,

ani z nedostatku schopnosti nebo dovednosti by se byla nedopustila tak povážlivého omylu, aby se dobra i zla dostávalo stejně lidem dobrým jako zlým bez rozdílu. A právě smrt i život, sláva i ponížení, bolest i rozkoš, bohatství i chudoba – to všechno bývá stejně údělem dobrých jako zlých, neboť to není ani krásné, ani ošklivé; tedy ani dobro, ani zlo.

Jak rychle všechno zaniká: ve světě lidé, ve věčnosti povědomí o nich! Také všechno, co je smyslům přístupné, a zejména to, co rozkoší vábí či bolestí odstrašuje nebo se v zaslepenosti velebí – jak je to vše bezcenné, malicherné, poskvrněné, jak pomíjivé a mrtvé, o tom rozjímat přísluší naší rozumové schopnosti. Kdo jsou oni, jejichž vratké soudy a hlasy udělují slávu? Co je to zemřít? Přihlédneme-li k věci samé o sobě a odloučíme-li od ní rozumovým rozbořem všechny domysly obraznosti, pak nebudeme pokládat smrt za nic jiného, než za úkon přírody: bojí-li se však někdo úkonu přírody, je dítě. Ale smrt je nejen úkon přírody, nýbrž přírodě dokonce prospívá. – Také o tom třeba rozjímat, jak se člověk dostává do styku s bohem, kterou částí své bytosti a jak si potom vede tato jeho část. Není většího ubožáka, než je člověk, který zkoumá hlubiny zemské a usiluje vypátrat, co se asi děje v duších jeho bližních, aniž tuší, že by stačilo, kdyby se zabýval jen božstvem ve svém nitru a jemu opravdově sloužil. Záleží pak tato služba v tom, aby jej chránil před skvrnou náruživosti, těkáním bez cíle a reptáním na kterýkoli skutek bohů i lidí; neboť všechny božské činy si zaslouží úctu pro dokonalost bohů a všechny činy lidské mají nám být milé pro naše spříznění s lidmi, ba leckdy si zaslouží jistou měrou i politování pro lidskou neznalost opravdového dobra a zla, což je nemenší vada, než neschopnost rozeznávat bílé od černého.

I kdybys měl být živ tři tisíce let a třebaš i desetkrát tolik, buď přesto pamětliv toho, že nikdo neztrácí život, než ten, který právě žije, a že jiný život než ten, který ztrácí. Vyjde tedy nejdelší život najedno s nejkratším; neboť přítomnost je všem stejná a ztracená nám nenáleží, a tak se jeví to, co ztrácíme, jenom jako okamžik. Vždyť nikdo přece nemůže pozbýt ani minulosti, ani budoucnosti, neboť jak by ho kdo mohl připravit o to, co nemá? Je tedy zapotřebí mít stále na paměti toto dvojí: za prvé, že veškeré dění je od věčnosti stejnotvárné a v určitých obdobích se opakuje, a že je tedy lhostejné, zdali pozoruješ tytéž věci sto nebo dvě stě let či celou věčnost; a za druhé, že i nejdéle žijící a nejdříve umírající ztrácí stejně, neboť je to právě jen přítomnost, jíž může pozbýt, vždyť přece má jenom ji, a co nemá, to nemůže ztratit.

Všechno záleží na představách.

Nejvíce se lidská duše snižuje, kdykoli se svou vlastní vinou stává hlízou a takřka vředem vesmíru; neboť nespokojenost s kteroukoli životní událostí je odpadlictví od přírody, j jejíž oblasti jsou zahrnuty přirozenosti všech ostatních bytostí. Za druhé se duše snižuje, kdykoli se s nelibostí odvrací od někoho z lidí nebo dokonce obrací proti němu s úmyslem mu uškodit, jak to dělávají duše rozhněvaných. Za třetí se snižuje, jestliže se dává přemoci rozkoší nebo bolestí. Za čtvrté, jestliže se přetvařuje a jedná nebo mluví pokrytecky a proti pravdě. A za páté, jestliže své skutky a snahy

nezaměřuje k určitému cíli, nýbrž jedná nazdařbůh a nedůsledně, ačkoli se přece i nejnepatrnější věci mají dít se zřetelem k cíli. Konečný pak cíl rozumných bytostí jest podřídit se rozumu a řádu. Trvání lidského života je bod, jeho podstata – neustálé prodění, smyslové vnímání je kalné, složení lidského těla náchylné k rozkladu, duše – čarovný kruh, náš osud – záhada – naše pověst – plod libovůle. Úhrnem řečeno: všechno, co se vztahuje k tělu, je prou změn, a co se vztahuje k duši, sen a dým, život je boj a putování cizinou a posmrtná sláva – zapomínání. Co nás tedy může bezpečně vést? Jedno jediné – filosofie. A její příkaz je, abychom božstvo ve svém nitru chránili před zneuctěním a úhonou a dopomáhali mu k vítězství nad rozkoší i bolestí, abychom nic nedělali nazdařbůh, nic podvodně ani pokrytecky, a abychom byli nezávislí na činnosti nebo nečinnosti kohokoli jiného; abychom se ochotně podrobovali všem událostem i údělům s přesvědčením, že k nám přicházejí tam odtud, odkud jsme přišli my sami, a konečně, abychom očekávali smrt s odevzdanou myslí jako přirozené rozloučení prvků, z nichž se každé stvoření skládá. Není – li však pro tyto prvky samé nic hrozného v tom, že se každý z nich ustavičně přeměňuje v jiný, proč by se kdo děsil přeměny a rozkladu dohromady? Vždyť se to děje ve shodě s přírodou; a co se děje ve shodě s přírodou, není zlo."

Marcus Aurelius Antonius, Hovory k sobě, Praha 1969, překlad Rudolf Kuthan